

LITTERATURLISTE.

1. *Moreno, J. L.*: Psychodrama. (New York, 1946).
2. Jur. kand. *Sven Larsson*: Gruppterapi med svenskt kriminalvårds klientel. (Rajongplanens fullföljande, slutbetänkande av fångvårdens organisationskommité, Stockholm 1955).
3. *Murray, H. A. m. fl.*: Explorations in personality. (New York, London, Toronto 1938).
4. *Lewin, K.*: Resolving social conflicts. (New York 1947).
5. *Sherif and Sherif*: Groups in harmony and tension. (New York 1953).
6. *Slavson*: Criteria for Selection and Rejection of Patients for various types of Group Psychotherapy. (Internat. J. of Group Psychotherapy, jan. 1955 New York).
7. *Snyder, W.*: Casebook of non-directive therapy. (New York 1947).
8. *Rogers*: Counseling and Psychotherapy. (Boston 1942).
9. *Reich, W.*: Charakteranalyse. (Berlin 1933).
10. *Freud, S.*: Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse. (Leipzig, Wien, Zürich 1926).
11. *Sherif, M.*: An Outline of Social Psychology. (New York 1948).

Tilbakefall i Norge*)

Av forskningsstipendiat NILS CHRISTIE.

I. Om definisjoner og generelle problem.

Helt generelt uttrykt, så kan tilbakefall sies å foreligge når et individ som p. g. a. en handling allerede har vært utsatt for en sanksjon fra samfunnets side, foretar en ny handling som kan føre til en ny sanksjon. Handlingen behøver ikke være noe lovbrudd og sanksjonen behøver ikke være straff i vanlig juridisk betydning — både fra et generelt samfunnsvitenskapelig synspunkt og fra et kriminalpolitisk kan det være like interessant å vite hvor mange omstreifere som forlater det faste bosted de er skaffet og gir seg ut på ny vandring, som hvor mange tyver som stjeler påny. Kriteriene for hva som er tilbakefall vil i pakt med dette variere fra undersøkelse til undersøkelse, og kan derfor best redegjøres for i forbindelse med referatet av hver enkelt av disse. De juridiske definisjoner av tilbakefall — det vil si de betingelser som lovgivningen stiller opp for at skjerpet straff eller andre reaksjoner skal komme til anvendelse på grunn av gjentagelse — vil ikke bli behandlet her.

*) En rapport i forbindelse med den tredje internasjonale kriminologkongress i London 1955.

Noen hovedproblem i forbindelse med enhver tilbakefallsstatistikk — og deres relevans for norske forhold — kan imidlertid nevnes på forhånd:

1. Forutsetningene for å kunne snakke om tilbakefall, er at to sanksjonsberettigede handlinger er *kjent*. Dette reiser spørsmålet om mørketallets størrelse. Når det gjelder den første handlingen — f. eks. det første tyveriet — er det klart at alle kriminalstatistikkens vanlige feilkilder spiller inn for fullt. Dette er ikke stedet for noen nærmere kommentering av dem — vi må bare ha klart for oss at det ikke er *alle* forbryteres tilbakefall vi behandler, men bare tilbakefallsforholdene blant den høyst atypiske kategori hvis forgåelse i hvert fall *en* gang er oppdaget. Når det gjelder handlingene *etter* den første avsløring, kommer også mørketallet inn i billedet. Her er det imidlertid grunn til å se med større tillid på statistikkens tall. Vedkommende er allerede registrert, det finnes signalement, adresser, osv. Den som en gang har vært i kontakt med politiet vil være den som først blir mistenkt når en ny straffbar handling blir konstatert. Stort sett må vi kunne regne med at oppgavene for annen gangs forgåelse er langt mere pålitelige enn for første gangs, og at oppgavene så øker i pålitelighet med antallet tidligere kontakter med rettsapparatet. Dette, sammen med den stadig synkende kriminalitet i Norge, og de ellers temmelig oversiktlige forhold, gjør at vi må ha lov til å se med noen optimisme på reliabiliteten av tilbakefallsundersøkelsene her i landet.

2. Et annet problem er spørsmålet om hva tilbakefallet skal sees i forhold til. Er det mest hensiktsmessig å undersøke hvor mange av dem som f. eks. ble straffet i 1954 som også var straffet tidligere, eller er det bedre å ta for seg straffede i 1954 og så undersøke hvor mange av dem som senere blir straffet? Det finnes i Norge statistikk over begge deler, men mest arbeid har det vært lagt i siste alternativ og vi vil i det følgende nesten bare referere undersøkelser av den typen¹⁾. Flere av disse undersøkelsene forsøker dessuten å bare se på tilbakefallet i forhold til de som *kunne* falle tilbake — altså å eliminere døde, utvandrede, internerte på en eller annen måte i hele perioden, osv.

3. Hvis en velger å følge opp et bestemt antall tidligere straffede personer, så er det klart at alt avhenger av et sosialt bokholderi som gjør det mulig å finne igjen hver enkelt mann. I

¹⁾ På møtet til Den Internasjonale Kriminalistforening (L'union internationale de droit pénal) i Christiania i 1891 var det oppe til debatt et tema beslektet med det som ble diskutert i London i 1955. Møtet munnet ut i en resolusjon som krevde bedre tilbakefallsstatistikk (4) (s. 294—95 eller s. 324—25). På neste møte i Paris to år etter la tyskeren dr. *Otto Köbner* fram en avhandling om emnet. (8) Hans synspunkter har i høy grad preget mange av de norske undersøkelser på området. Jfr. også *Nissen* (15) (s. 74—75).

Norge har en forsøkt å løse problemet ved et sentralt straffe-register for hele landet. Samtlige personer enten det dreier seg om forbrytelser eller forseelser registreres her på et nytt kort hver gang det blir sanksjonert overfor dem med betinget eller ubetinget fengsel, arbeidsskole for unge lovovertridere, tvangsarbeid, sikring, betingede bøter, betinget eller ubetinget påtale-unnlattelse, og endelig hvis de blir underkastet mentalobservasjon. Ubetingede bøter registreres ikke i registeret. Hvert kort inneholder foruten navn, også opplysninger om fødselsdato og sted, bosted og livsstilling, og overtredelsens og straffens art. Noen av kortene inneholder også en rekke andre data. Opplysningene sendes dels inn av påtalemyndigheten, dels av fengslene og de andre institusjonene. Strafferegiseret — som står under ledelse av Fengselsstyret — har i sin nåværende form eksistert siden 1921. Nesten all nyere norsk tilbakefallstatistikk bygger på opplysninger fra dette registeret. Vi vil mot slutten av utredningen ta opp spørsmålet om en ytterligere utbygging av denne form for registrering.

II. Om tilbakefall i Norge.

1. Kilder — metoder.

a) *Den alminnelige kriminalitet*: Om tilbakefallet blant løslatte straff-fanger — slike som soner mere enn 6 måneders fengsel — finnes statistikk med oppgaver tilbake til 1874. Denne statistikken er lite tilfredsstillende da den ikke skiller mellom residivister og begynnere, og heller ikke forsøker å eliminere personer som ikke hadde muligheter for å falle tilbake. I samme publikasjon som bringer ovennevnte oppgaver (12) gis det imidlertid også opplysninger om innkomne fangers tilbakefall fra 1876 og nesten opp til århundreskiftet. Og her gjøres både de nødvendige distinksjoner og de praktisk mulige elimineringer. I Fengselsstyrelsens Aarbøger 1901/02—1907 (13) gis det ytterligere opplysninger om tilbakefall. Deretter følger en lang pause når det gjelder undersøkelser av tilbakefall i sin alminnelighet, inntil Fengselsstyret tar for seg *alle* personer løslatt etter fengselsstraff for forbrytelser i Norge i 1923—1926 og i en rekke publikasjoner — (15) og (16) — redegjør for tilbakefallet inntil 10 år etter løslatelsen. En ny etterundersøkelse — denne gang av personer løslatt etter sin første fengselsstraff for forbrytelser i 1933—36 — er også publisert (17), men disse personene blir bare fulgt i 3 år. Tilbakefallet blant personer som 3 eller 4 år tidligere fikk forskjellige former for betinget straff finnes det med jevne mellomrom oppgaver over helt tilbake til 1903. Hovedoversikt over disse resultatene finnes i Kriminalstatistikken for 1923—24 og 1951—52 (15) og (18). Ikke i noen av undersøkelsene etter århundreskiftet tas det hensyn til feilkildene ved døde,

utvandrede m. m., — så tilbakefallsprosentene blir regelmessig noe for lave. Kriteriene for hva som er tilbakefall varierer fra undersøkelse til undersøkelse. I de første er det tilbakefall til nytt straffarbeid. Når det gjelder løslatte i 1923—26 og 1933—36 er kriteriet enhver forbrytelse begått etter løslatelsen straffet med fengsel. Nye betingede fengselsstraffer er bare tatt med når de er sonet, og bøter som sones — subsidiær fengselsstraff — er ikke tatt med. Ved undersøkelse av betinget straffede regnes som tilbakefall alle tilfelle hvor det er kommet melding til Strafferregisteret om at vedkommende har begått en ny straffbar handling i prøvetiden — enten det er forbrytelse eller forseelse — eller det på annen måte foreligger brudd på betingelsene.

b) *Spesialundersøkelser*. De første ble foretatt av Eilert Sundt og utgitt i 1859 (22) og 1863 (23). Det var etterundersøkelser av forsøkene på å få norske omstreifere — delvis sigøynere — til å bli fastboende. Tilbakefallstatistikken på dette området er senere ikke fortsatt. Derimot har det vært utført flere undersøkelser av løsgjengeres tilbakefall (19), (20), (7), (24). Kaare Petersens to undersøkelser av drukkenskapsarrestantene i Oslo er tilbakefallsundersøkelser i en noe annen betydning enn de andre vi her refererer, ved at de tar for seg alle arresterte i Oslo i ett år og viser hvor mange ganger hver mann blir arrestert i dette året og hvordan arrestasjonshyppigheten henger sammen med andre faktorer. Hans tredje undersøkelse analyserer alle tvangsarbeidere som første gang i en bestemt periode blir innsett på Opstad. Kriteriet for tilbakefall er nyinnsettelse samme sted. Kr. J. Kristensens undersøkelse omfatter ca. 200 mann som Oslo politi har sendt på kurhjem for alkoholikere eller tvangsarbeid i en bestemt periode. Undersøkelsen til B. Tysnes gjelder alkoholikere som er plasert på kursted. Bl. a. undersøkes i Strafferregisteret og i et bøteregister for Oslo adferden 5 år før og 5 år etter kuroppholdet. Dessuten blir tilbakefallet forsøkt fastslått ved skjema til den instans som fikk pasienten anbragt på kursted, med spørsmål om hvorvidt tilstanden henholdsvis ved hjemkomsten og 5 år etter kunne karakteriseres som „bra“, „bedring“, „ingen bedring“, — altså en helt annen „type“ tilbakefallsbegrep enn ved de andre omtalte undersøkelsene.

En annen serie undersøkelser har vært foretatt av barn og ungdoms tilbakefall. Blant de viktigste er: (5), (14), (11), (3), (2), (21). Samtlige tar for seg resultatene av vergerådsbehandlingen. Daae's kriterium er ubetingede fengselsstraffer. Den første av Hartvig Nissens ovenfornevnte undersøkelser inkluderer betinget fengsel, mens den andre bare tar med nye avsonede straffer — dog ikke avsoning av bøter. De tre siste undersøkelsene regner stort sett som tilbakefall at vedkommende i det hele tatt er registrert i Strafferregisteret og også i en del andre registre.

Endelig foreligger det spesialundersøkelser om virkningene av de korte fengselsstraffer (9), og en undersøkelse av sedelighetsforbrytere (10). Som tilbakefall ble begge steder regnet nytt opphold i fengsel eller tvangsarbeidshus.

2. Resultater.

Tidsfaktoren: Forskjeller i tilbakefallshyppigheten før og nå er det vanskelig å uttale seg om på grunnlag av det foreliggende materiale. Mye tyder imidlertid på at tilbakefall blant personer løslatt fra fengsel har vist en svakt stigende tendens. Som tabell I viser om løslatte i 1923—26 av førstegangsfengslede menn, så falt 22,1 % av disse tilbake på ny innen tre år, mens tallet ti år senere var 28 % for en tre års periode. Denne utvikling er imidlertid ikke mere enn naturlig, all den tid stadig flere av dem med minst tilbakefallsrisiko slipper med *betinget* straff eller med påtaleunntatelse. Tilsvarende skulle en vente at de med betinget dom eller påtaleunntatelse skulle vise et noe høyere tilbakefall etter hvert som adgangen til å slippe så billig stadig ble gjort lettere. Her viser det seg imidlertid forbløffende nok den motsatte tendens. Tilbakefallet for disse er sunket betraktelig etter krigen — bare ca. 15 % brøt i en treårsperiode betingelsene de ble pålagt i 1948, mot nesten 20 % i en tilsvarende periode fra 1934/35. (18) (s. 31). Formodentlig har disse gunstige tallene i hvert fall en viss sammenheng med nedgangen i den totale norske kriminalitet — cfr. A. Bratholms artikkel om emnet (4 A).

Tabell I.

	Løslatte 1923-26						Løslatte 1933-36					
	Menn			Kvinner			Menn			Kvinner		
	Løslatte	Falt tilbake	Pst.	Løslatte	Falt tilbake	Pst.	Løslatte	Falt tilbake	Pst.	Løslatte	Falt tilbake	Pst.
Alle	2808	621	22,1	260	50	19,2	2280	638	28,0	159	31	19,5
Vinningsforbryt.	1798	518	28,8	138	35	25,4	1642	559	34,0	116	24	20,7
Voldsforbrytelser & ærekrenkelseser	424	47	11,1	55	4	7,3	270	42	15,5	26	3	11,5
Sedelighetsforbrytelser	214	15	7,0	43	8	18,6	149	11	7,4	7	—	—
Andre forbr.	372	41	11,0	24	3	12,5	219	26	11,9	10	4	40,0
Under 21 år	489	221	45,2	45	15	33,3	353	172	48,7	10	4	40,0
Fylt 21, men under 25 år	675	180	26,7	52	15	28,8	555	210	37,8	21	6	28,6
Fylt 25 år	1644	220	13,4	163	20	12,3	1372	256	18,7	128	21	16,4
Under 6 mndr.												
fengsel	2355	570	24,2	213	49	23,0	1795	533	29,7	120	25	20,8
Minst 6 mndr.												
fengsel	453	51	11,3	47	1	2,1	487	105	21,6	39	6	15,4

Relativt flest tilbakefall finner vanligvis sted i de første tre måneder etter løslatelsen fra fengsel. Av alle tilbakefall i en tiårsperiode skjer omkring halvparten i løpet av det første året, litt over 70 % i løpet av de første tre år og 90 % i løpet av de første 5 år. Tilbakefallet skjer hurtigere jo flere ganger vedkommende tidligere er straffet.

Typen og hyppigheten av tidligere kriminalitet: Som det framgår av tabell I viser vinningsforbrytere utpreget størst tilbakefall, og sedelighetsforbrytere minst. Alle andre undersøkelser støtter opp under dette. Noen helt tilfredsstillende undersøkelse av tilbakefallet blant dem som gjorde seg skyldig i landssvik under krigen foreligger ikke, men det er all grunn til å tro at tilbakefallet til annen forbrytelse blant denne gruppen er eksepjonelt lavt.

Alle undersøkelser viser meget tydelig, at jo flere tidligere straffer, jo større er sjansen for et nytt tilbakefall, og for at det vil komme meget hurtig. Professor Andenæs (1) har stillet opp en tabell som viser hvordan tilbakefallsprosenten i en 10 års periode for menn løslatt 1923—26 øker med antall tidligere straffer:

Tabell II.

Antall fengselsstraffer ved løslatelsen ..	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Tilbakefallsprosenten ...	34,7	59,2	68,5	73,1	76,4	80,0	77,1	75,6	81,5	87,4

Typen av ny kriminalitet: Spørsmålet om hvorvidt tilbakefallet skjer til samme type kriminalitet som forrige gang, eller om det finnes systematiske tendenser til å falle tilbake til noe annet, har vært opp til analyse flere ganger. De tidligere undersøkelser med sin mere enkle tallbehandling mente å kunne påvise at det blant alle kategorier tidligere straffede fantes en utpreget tendens til å falle tilbake til vinningsforbrytelser. En nærmere analyse av tallene viser at dette forsåvidt er riktig nok. Det henger sammen med vinningsforbryternes tallmessig sett dominerende stilling, noe som bevirker at hvis en person først faller tilbake til noe annet enn det han forrige gang gjorde seg skyldig i, så vil dette andre som oftest være en vinningsforbrytelse. En ganske annen sak er imidlertid at de aller fleste slett ikke faller tilbake til noen annen type forbrytelse. Tabell III vil illustrere forholdet — tallene gjelder annen forbrytelses art blant menn løslatt etter første fengselsstraff 1923—26.

Tabell III.

Menn falt tilbake til	Løslatt etter				Total
	Vian.	Vold.	Sed.	Annen	
1. Vinningsforbr.	695	55	11	43	804
2. Voldsforbr.	26	37	3	5	71
3. Sedelighetsforbr.	11	2	16	3	32
4. Annen	35	10	2	49	66
Total ..	767	104	32	70	973

Holder en her hver for seg vinningsforbrytere, voldsforbrytere og sedelighetsforbrytere opp mot den totale massen, så viser det seg at alle disse grupper i langt større grad enn den teoretisk forventede faller tilbake til samme type forbrytelse. Blant vinningsforbrytere er tendensen sterkest, og blant voldsforbrytere svakest — men også her tilfredsstillende den alle krav til statistisk signifikans målt med Chi Square. Med de tilbakefalte fra 1933—36 som grunnmateriale blir tendensen den samme, men dog noe mindre utpreget. Tallene for sedelighetsforbryterne blir for små til å ha noen utsagnskraft.

I forbindelse med spørsmålet om typen av ny kriminalitet, bør kanskje spesielt nevnes at i Norge er i dette århundrede ingen drapsmann dømt for tilbakefall til samme forbrytelse. Og dette til tross for en løslatelsespraksis i samme tidsrom som har ført til en gjennomsnittlig sonetid på 11—12 år for drapsmenn dømt til livsvarig fengsel, og enda kortere for andre drapsmenn.

Sanksjonsformer: Som det framgår av det foregående er tilbakefallet vesentlig mindre etter betingede straffer og påtaleunntakelser enn etter ubetingede fengselsstraffer. Også mellom forskjellige grader av ubetinget fengsel viser det seg å være store forskjeller i tilbakefallshyppigheten. Eldre undersøkelser viser stort sett økende tilbakefall når en sammenligner kategorier med økende straffetid. For tidligere flere ganger straffede viser tilbakefallet overalt en jevn øking. Men for førstegangsforbryterne viser totaltallene at de med lengst straffer har minst tilbakefall! Dette kommer imidlertid av at de eldre — med minst tilbakefall — her er i flertall. (17) (s. 8). Forholdet mellom aldersklassene framgår av tabell IV.

Tabell IV.

	Vinningsforbrytelser			Voldsf. og ærekrenk. Fyllt 25 år	Sedelighetsforbr. Fyllt 25 år	Andre forbrytelser Fyllt 25 år
	Under 21 år	21-25 år	Fyllt 25 år			
Mindre enn 6 mnd. fengsel ..	47,5	43,4	25,6	8,0	17,6	11,3
Minst 6 mnd. fengsel	67,3	39,1	17,7	14,3	4,3	0,0

Allerede Eilert Sundts undersøkelser — (22) og (23) — viste at de daværende forsøk på å få omstreiferne til å slå seg ned som fastboende, hadde meget vanskelig for å lykkes. Senere undersøkelser har vist at de nåværende sanksjonsformene hverken overfor vanlige løsgjengere eller overfor alkoholikere er særlig virkningsfulle. Bare $\frac{1}{3}$ av tidligere kurstedspasienter ble karakterisert som „bra“ 5 år etter oppholdet, og det samlede antall kontakter med politiet var omtrent det samme før som etter oppholdet (24). Bare 35 % av tvangsarbeidere på Opstad unngikk å komme dit på ny i løpet av 10—15 år (20). Kr. J. Kristensens undersøkelse (7) viser nesten 100 % tilbakefall, men det må tilføyes at kriteriene er uvanlig vide og gruppen uvanlig sterkt belastet på forhånd.

Ingen av de foran nevnte undersøkelser gir grunnlag for å uttale om en bestemt sanksjonsform gir „bedre“ resultat enn en annen. Forskjellene i tilbakefallet kan overalt skyldes at klientellet er forskjelligartet før sanksjonene settes inn. En meget sterk nedgang i tilbakefallet blant sedelighetsforbrytere fra tilbakefallsutvalget 1923—26 til 1933—36 kan muligens tilskrives endringer i sanksjonssystemet (17) (s. 10—14). Som professor Johs. Andenæs peker på i omtalen av fenomenet (1) (s. 276) er imidlertid sanksjonene endret på flere måter i mellomtiden. Andre usikkerhetsmomenter kommer også inn.

Når det gjelder et par av undersøkelsene av barn og ungdom (2) og (21), er vi imidlertid i den lykkelige situasjon at tilfældighetene har laget et lite eksperiment. Som ventet finner en ved disse undersøkelsene størst tilbakefall blant de barn som har vært utsatt for de strengeste sanksjoner — det er jo samtidig de barn som har vist seg vanskeligst, eller som kommer fra det mest belastede miljø. Men det er en unntakelse fra regelen: Ser vi på barn anmeldt til Vergerådet p. g. a. forholdene i hjemmet, og skiller ut de tilfellene hvor Vergerådet *ikke* foretok seg noe i det hele tatt, eller bare nøyde seg med en advarsel — altså tilfelle som vi må ha lov til å anta var vesentlig mindre alvorlige enn noen andre — så viser det seg at *nettopp disse tilfellene likevel har større tilbakefall enn enkelte grupper som ble fjernet fra hjemmet*. Forskjellen opprettholdes selv om vi holder en rekke faktorer konstant, og er særlig stor for svakt begavede.

Alle relevante undersøkelser helt fra Eilert Sundts i 1859 og opp til undersøkelsene etter den annen verdenskrig viser tydelig at tilbakefallet hos barn blir mindre jo tidligere inngrepene skjer.

Alder: Tilbakefallet synker sterkt med stigende alder både for førstegangsstraffede og residivister — inntil en viss grense. De gamle løsgjengerne viser ofte en uheldig utvikling.

Kjønn: Menn har større tilbakefall enn kvinner.

Bosted: Tilbakefallet er størst for personer bosatt i byene, og spesielt stort for personer bosatt i et sterkt belastet miljø i storbyene.

Også på en hel rekke andre punkter avviker de tilbakefalte personene i vesentlig grad både fra gjennomsnittsbefolkningen og fra førstegangsstraffede. Det er flere som kommer fra ufullstendige familier blant dem, videre flere ugifte, flere med dårlig utdannelse, med yrker med lav status, med atypisk personlighet, osv. — i det hele tatt er det blant de tilbakefalte representert det meste av serien med belastninger som en så ofte finner i kriminologiske undersøkelser. Og denne belastningen øker jo flere tidligere tilbakefall de kan oppvise.

3. Kriminalpolitiske konsekvenser:

Det nyttige i en stadig publisering av ny tilbakefallsstatistikk har vist seg flere ganger i Norge etter århundreskiftet. Bl. a. har det minimale tilbakefallet etter betinget dom virket som en kraftig oppmuntring til utvidet bruk av middelet, noe som blant annet framgår av diskusjonene i Den Norske Kriminalistforening. Likeledes har kjennskapet til tilbakefallsforholdene blant de helt unge ført til muligheter for mere effektive inngrep mot *de ganske få* blandt dem hvor det viser seg at småstraffer ikke er tilstrekkelige. Opplysningene om at den farligste periode er de aller første månedene etter løslatelsen har derimot foreløpig — p. g. a. manglende bevilgninger — ikke ført til tilstrekkelig intensivering av ettervernet i denne perioden. Kjennskapet til løsgjengerens svære tilbakefall har bidradd til å skape liten tiltro til de nåværende sanksjonsformer overfor disse.

4. Behovet for videre arbeid:

Både av hensyn til det alminnelige kriminalpolitiske arbeid, og av hensyn til den generelle kriminologiske forskning, er det klart at arbeidet med forbedringer av tilbakefallsstatistikken må fortsette. Blant de nærmeste ønskemål i denne forbindelse kan nevnes realiseringen av det planlagte (6) nordiske samarbeid på området. Et videre skritt må være å få samordnet de forskjellige sosiale registrene i Norge. Det foreligger nå planer om opprettelsen av et sentralt bøtere register¹⁾, og det eksisterer også en rekke andre registre spredd omkring, noe som fører til adskillig dobbeltarbeid. Et moderne sosialt sentralregister ville kunne dekke både forskingens og velferdsstatens behov. En absolutt forutset-

1) At ikke engang ubetingede bøter for forbrytelser i dag registreres i Strafferregisteret, er en så avgjørt svakhet at en hurtigst — og uavhengig av mere generelle reformplaner — bør forsøke å endre på forholdet.

ning måtte være at det ble strengt definert både hvem som hadde adgang til opplysningene, og i hvilken form de kunne viderebringes — slik at de impliserte personers anonymitet kunne opprettholdes i størst mulig grad.

*   *   *

Spesielt med tanke på forskingen må det kunne sies at det nå er på høy tid å komme et skritt videre med tilbakefallsundersøkelsene — og ikke bare nøye seg med stadig å konstatere utviklingen over tid. Prognosetabeller og mere utførlige personalopplysninger som kan oppveie mangelen på eksperimentmuligheter representerer fristende perspektiver. Med sitt allerede nå godt utviklede sosiale bokholderi byr de skandinaviske land på en rekke muligheter for å ta opp sosialvitenskaplige problemstillinger som ofte ikke i det hele tatt kan underkastes tilfredsstillende analyse i mange andre land med større økonomiske ressurser.

Nils Christie.

LITTERATUR.

1. *Andenæs, Johs.*: Strafferettens alminnelige del. Oslo 1949.
2. *Arctander, Signy*: Vergerådsopdragelsen og dens resultater. Statsøkonomisk Tidsskrift, 14. årg. s. 97—294. 1936.
3. *Arctander, Signy* og *Dahlstrøm, Sigurd*: Hvordan går det våre vergerådsbarn? Oslo 1932. Engelsk utgave: What becomes of the Children removed from home by Oslo Child Welfare Board? USA 1932.
- 4a. *Bratholm, Anders*: Bruken av betinget dom og tilbakefallet blant betinget dømte. Norsk Retstidende, 117. årgang, s. 257—265, 1952.
- 4b. Bulletin de l'Union Internationale de Droit Pénal. Troisième année, Berlin 1892.
5. *Daae, A.*: De samlede resultater av de norske Gutte-Skolehjems Virksomhed i Tidsrummet Januar 1901 til 31. Desember 1907. Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen, Årgang XXXI, s. 53—58. 1908.
6. Förslag beträffande åtgärder för åvägabringande av större enhetlighet i de nordiska ländernas kriminal- och fängvårdsstatistik. Stockholm 1941.
7. *Kristensen, Kr. J.*: Behandling av „åpenbar“ beruselse og „jevnlig“ alkoholmisbruk etter løsgjengerloven. I „Frihet og Sannhet“, Oslo 1939, s. 263—64.
8. *Köbner, Otto*: Die Methode einer wissenschaftlichen Rückfallsstatistik als Grundlage einer Reform der Kriminalstatistik. Berlin 1893.

9. *Nissen, Hartvig*: De korte frihetsstraffers virkninger i Norge. Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen, Årgang XXXII, s. 4—37, 1909.
10. *Nissen, Hartvig*: Statistiske undersøkelser vedkommende sedelighetsforbrytelser. Bilag 7 til Innstilling fra den av Justisdepartementet 11. mai 1922 opnevnte komite til revisjon av straffeloven. Oslo 1925.
11. *Nissen, Hartvig*: Er der grunn til å gjennomføre en særegen strafferettslig behandling av unge lovovertridere. Bilag til Ot.prp. nr. 13, 1928.
12. N.O.S. (Norges Offisielle Statistikk) IV, nr. 86: Fængselsstyrets Aarbok 1901—1902. I. Meddelelser om det Norske Fængselsvæsen i det 19de Aarhundrede. Kristiania 1904.
13. N.O.S. Fængselsstyrets Aarbok. IV nr. 97 (for årene 1901—02), V nr. 7 (for årene 1902—03), V nr. 29 (for årene 1903—04), V nr. 80 (for årene 1904—05), V nr. 119 (for 1906), V nr. 139 (for 1907).
14. N.O.S. VI, nr. 99. Forsømte og Forbryderske Barn i Norge. En statistisk undersøgelse. Av Hartvig Nissen. Oslo 1917.
15. N.O.S. Kriminalstatistikk. VIII nr. 36 (for 1923—24 med hovedoversikt for 1905—1924).
16. N.O.S. Kriminalstatistikk. VIII nr. 101 (for 1925—26) og nr. 190 (for 1929—30), IX nr. 32 (for 1931—32), nr. 84 (for 1933—34) og nr. 135 (for 1935—36).
17. N.O.S. Kriminalstatistikk. X nr. 38 (for 1939—40).
18. N.O.S. Kriminalstatistikk. XI nr. 178 (for 1951—52).
19. *Petersen, Kaare*: Drukkenskapsarrestantene i Oslo, Oslo 1939 og Oslo 1948.
20. *Petersen, Kaare*: Tvangsarbeiderne på Opstad. Oslo 1942.
21. *Petersen, Max og Nilsen, Egil*: Verjerådsbehandlingsresultater i forhold til barnas miljøbakgrunn. Oslo 1952. Stensil.
22. *Sundt, Eilert*: Fortsat Beretning om Fantefolket. Christiania 1859.
23. *Sundt, Eilert*: Tredje Aars-Beretning om Fantefolket. Chr. 1863.
24. *Tysnes, Birger*: En statistisk etterundersøkelse vedrørende klientellet ved kurstedene for alkoholister. Utrykket.